

8(c)
Г855

Б. Гринченко
Оповідання про
Євгена Гребінку

80-13.01.94

321

5.06.94

15.111

- 2000

262

44

НИБУ

HIBLY

1821

89/79-3
Г85

В57/II

8(c)
Г855

ОПОВИДАННЯ

ПРО

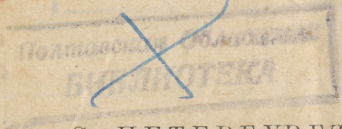
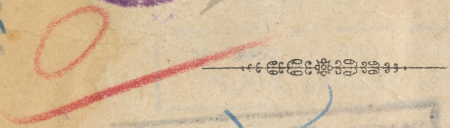
ЕВГЕНА ГРЕБИШКУ

НАПЫСАВЪ

Б. Гринченко.

49
~~89/79-3~~

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Типографія Училища Глухонѣмыхъ, Гороховая, 18.

1902.

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ, 9 марта 1902 г.

470815

Державна історична
бібліотека УРСР

83

03

10

1. Дома.

У Полтавщыни, на сели, у небагатого панка, у Павла Гребинки, народився 21 Сичня р. 1812 сынъ Евгенъ.

Промынуло килькы рокивъ.

Пидрисъ Евгенъ и ставъ зъ його хлопчыкъ невеличкый. Маты та батько Евгенови коло господарства впадають, а Евгенъ бига. Выби-

жыть зъ хаты, гляне навкругы и вемихнетъся радисно. Сонце сяе, пташкы щебечуть, квиткы пахнуть, ричка плеще, лисъ шумить весело. Онъ хлопци-мужычата бигають. Воны батькови крепакы, бо въ Евгенового батька пъятдесять душъ

Евгенъ Гребинка.

крепакивъ. Та Евгенъ на те не зважа: винъ ще дытына и йому просто хочеться гратыся. Винъ бижыть до хлопщивъ, хлопощеться зъ йимы у ричци, гріеться на сонци, бига по лисахъ, рве квиткы або дере сорочачи яйца.

Набигався Евгенъ за день, а ще йому мало. Винъ захожується коло своей нянькы.

— Нянько, голубко,—хочу казкы!

Нянька багато зна казокъ та все такихъ гарныхъ: И отсе ляже Евгенъ уже спаты, але то не спаты, а няньчыныхъ казокъ слухаты. Слухае,—й словечка не промыне, ажъ доты, покы сонъ його зможе.

А отъ ще цикаво—кобзаривъ слухаты. Не часто Евгенови трапляється ихъ чути, але буває. Старый кобзарь слипый сыдыть пидъ хатою, люде його обступылы. И Евгенъ туды прыбигъ, пролазыть промижъ людмы блыжче, щобъ краще чути.

Торкається кобзарь руками до струнъ бандурныхъ и тыхо дзвенять струны. А самъ кобзарь старымъ тремтячимъ голосомъ спивае сумну—сумну думу про те, якъ тры браты зъ неволи турецькой—бусурменськой втикалы, въ степу погыбалы. И течуть у кобзаря зъ старыхъ невыдющихъ очей слезы, и течуть слезы у людей, що слухають, и у Евгена....

И все це: и свить Божый красный та ясный, и казкы няньчыны цикави; и думы кобзаревы сумни—усе те ляга на душу хлопчыкови. И бачыть хлопчыкъ, що гарно навкругы и що лас-

кави до його люде. И винъ самъ робыться гарнымъ, добрымъ та ласкавымъ. И винъ починаяе любыты свій гарный край и своихъ людей.

Слухае Евгенъ казку цикаву або думу сумовыту и йому самому мовъ хочеться выгадаты щось таке гарне-гарне: якъ казка або якъ думма. И у його въ дытячій голови вже починаяють снуватися якись думкы, починаяють складатися якись складання....

Але не сами казкы та думы зацикавлюють Евгена. Зацикавлюе його й кныжка. Йому тилькы пять рокивъ, але винъ сяде часомъ доли и щось малюе, малюе на помости крейдою та й каже, що литеры пише.

А тамъ литеры таки, що не розберешъ, чы то литера, чы звиръ.

Почавъ учытыся, незабаромъ и навчывся; шесты рокивъ уже й чыта путяще. Треба вчытыся дали,—и батько знайшовъ Евгенови вчытеля, спершу одного, а потимъ, пилея того, другого. Обыдва вчытели трапылысь гарни, розумни. Вони вмилы Евгена вчыты и наукою зацикавыты. Та се й не важко було, бо й самъ Евгенъ до того дуже охочый. А ще охочишый до чытання. Теперь уже нянька не росказуе йому казокъ що-вечора. Скоро ляже Евгенъ на лижко, заразы бере кныгу въ руки и чыта хто й зна покы. Ажъ маты сердыться.

— Буде тобі,—каже,—чытаты. Хворый будешъ.

А батько радие зъ Евгена, каже:

— Оцей у мене розумныкъ буде. Ничого я не бажаю, абы винъ профессоромъ зробивсь.

А профессоръ—се вчитель у найвыщій школи, въ университети.

Ну, до профессорування ще далеко,—за те батько и теперь буває часомъ радий сыномъ розумнымъ передъ людьмы похвалытыся. Одно-го разу заихавъ до його батюшка, отець Иванъ, а винъ и просе, щобъ той приславъ йому „Діянія Апостольськи“. А се на те, щобъ Евгенъ дома добре вивчився що треба гарно читаты, а тоди щобъ уже въ церкви те прочытавъ на служби Божій, щобъ люде бачылы, що панський сынъ уже пысьменный.

— А безъ цього,—говорыть батько,—народъ не зважа на його (на Евгена).

И прочытавъ Евгенъ Апостола у церкви. Тилькы якъ довелося читаты, то такъ засоромывся й злякався, що ледви мигъ читаты. Але се тилькы зпершу, а потимъ такъ насмилывся, що читавъ Апостола завсигды добре.

Евгенови лехко вчытыся, бо памъять добру мае. А цикавый такый, що вчитель часомъ не поспишытыся видмовляты на його пытанья. Розпытуеться про всячыну, дуже цикавытыся тымъ, що въ нашому край въ старовыну робылося. Потрапыла Евгенови до рукъ „Энеида“, що напысавъ Иванъ Котляревський. Энеида такъ зацикавыла його, що винъ довго не покыдавъ йи, килькы разивъ перечытавъ и все говорывъ про неи.

Такъ и рись соби Евгенъ, добра навчаючыся та людей звыкаючы любыты. Вырись уже хлопецъ. Йому теперь трынаццятъ рокивъ. Гарный, чепурный хлопчыкъ, зъ веселымы ласкавымы очыма, зъ кучерявымъ волоссямъ. Маты його любыть найбильше за всехъ дитей, батько тежъ хвалыться завсигды йимъ; та й такъ люде люблять. И се не диво, бо въ Евгена добре сердце, и Евгенъ радый усякому добро зробыты и тымъ прыхыляе усихъ людей до себе. И гарно, лехко жыты Евгенови...

2. У школы.

Але незабаромъ довелось зазнаты Евгенови й горя. Якъ стало йому трынаццятъ рокивъ, батько наважывся одвезты його въ мисто Нижень и оддаты тамъ учытысь у лицей. А лицей—се була така бильша школа,—якъ гимназія.

Сумуе Евгенъ, не хочеться йихаты зъ дому. Але жъ ничого тутъ не зробышь,—прийшовъ и той день, що треба було йихаты. Зранку ще Евгенъ усе село выбигавъ, по всехъ закуточкахъ бувъ—усе прощався зъ ридною місцыною. Після обидъ треба було выиздыты. Сумный бувъ той обидъ Евгенови... Прощаючысь матыказала йому:

— Не сумуй, сынку, не журысь. Тамъ тоби не погано буде, та й я швыдко прыиду до тебе. И довго вмовляла та жалувала Евгена....

Нарешти выихалы батько зъ сыномъ у Нижень, а за килькы день Евгена вже прыйнято въ той лицей.

И ось винь у лицей. Його ввели й кынули въ тому велычезному будынкови. Все незнайоми облычча, все таки страшни та сувори здаються вчытели, усе таке неласкаве, таке похмуре. Батько поихавъ додому.

Евгенъ пидійшовъ до викна. Викно було ажъ на третьому поверси. Ныжче червонилы покривли на маненькыхъ будыночкахъ, дали ривно простяглася вулиця, за нею гайокъ, а тамъ—Боже мій мылый! — ривный степъ, а по йому зывався шляхъ додому!.....

Засумувавъ бидолашний Евгень. Та не самъ винь тутъ сумувавъ,—булы ще въ лицейоу таки, що журылыся за домивкою. И ото зъ однымъ такимъ заразы потоварышувавъ Евгень. Вони оповидали одынъ одному про свое горе, розважали одынъ одного; товаришъ казавъ:

— Такъ не може бути! Лицейоу неодминно мусить згориты. Мусить згориты, бо въ йому багато безщасныхъ. Вони журыються по ридній домивци, якъ и мы. И повиненъ лицейоу згориты. А якъ винь згорить, мы зновъ поидемо додому.

И яки вони ради булы обыдва сій думци! Евгень що дня лягавъ спаты такъ, що спершу гарненько посклада и позвязуе свои кныжки та одежу,—се на те, щобъ заразы же бигты, якъ почнетъся пожежа. И отсе було лежить, не спить, прыслухається. И здається йому, що хтось пи-

шовъ, що ось неначе дымомъ запахло. Швыдко заколотыться у Евгена серце, голова запалае. Жде винъ, жде, що ось-ось займеться, ось закрывать, забігають люде, кынуться гасыты, ось огонь розиллеться по всіхъ свитлицяхъ...

Жде.... Але понуро стоять у темряви муровани стины у вельчезному будынкowi, и вогонь йихъ не обнима, и ништо не прокыдається—хиба зридка стукне десь викно незачынене, або сторожъ шкильний, важко гупаючы чобитьмы, пройде ажъ на другому краю будынку, и зновъ усе тихо, тихо.... такъ и схочеться спаты....

И що-дня ажъ мисяць такъ робывъ Евгенийъ. Та лицей усе не горивъ, а Евгенийъ усе дужче та дужче до його звыкавъ. И якъ трохы звыкъ, не ставъ одежи та кныжокъ звязуваты, не ставъ пожежи дожыдатися. А дали й зовсимъ зробылося йому въ лицей такъ, якъ дома.

Зъ товаришамы Евгенийъ поладнавъ скоро. Та й дыво було зъ йимъ не поладнаты. Завсигды винъ бувъ веселый, завсигды сміється, зъ такимъ гарнымъ облыччамъ розумнымъ. До сварокъ не охочый зовсимъ, а бильше дба про те, щобъ товаришеви догодыты, кому добро зобыты. Тымъ уси його люблять,—и товариши, и вчытели.

Вчыться винъ залюбки, а ще дужче любыть чытаты, а ще й пысаты, складаты де-що свое почавъ.

Въ лицей хлопци прыхыльни булы до литературы (до пысьменства), то складалы за для своихъ

товарышивъ пысани кныжки — журналы. Що мисяця тамъ або що тыждня выпускалы пысану кныжку, а въ йій виршы й оповидання и все те пысалы сами школяри. И Гребинка заходывся се робыты и почавъ выдаваты тыждньо-выка, се бѣ то: що тыждня выпускавъ пысану кныжку зъ усякымы складаннямы, творами. Де що йому товарыши давалы зъ своихъ пысаннивъ, дакъ винъ туды мистывъ, а наибильше тамъ усе булы його власни складання та компонування — и виршомъ, и прозою. А другый його товаришь и соби почавъ журнала выдаваты, — такъ Гребинка й тамъ пособлявъ и дуже багато до того журналу дававъ йому своихъ творивъ.

Тоди въ лицеи вчылы хлопцивъ пысаты вирши. То инший школяръ морочыться дуже довго зъ тыми виршами, а якъ якый, то й зовсимъ не напыше. А въ Гребинки вже зроду така кебета, що йому се не важко — заразы сивъ та й напысавъ та ще й гарно.

Одного разу загадавъ учитель школярамъ, щобъ на завтра вирши понапысувалы. Гребинка й забувъ ихъ звечора напысаты. А другого дни заспававъ, уставъ пизно, не встыгъ ничого зробыты, а вже дзвоникъ дзвонить, щобъ иты у класъ и вирши треба несты. А йихъ же нема! Що тутъ робыты? Колы гляне, а на столи кныга лежыть, — та, що винъ чытавъ зъ вечора. А въ кнызи гарни вирши поэта Козлова, звутся „Вечирній дзвинъ“. Гребинка швиденько перепысавъ йихъ, пидпысавъ, що наче се винъ склавъ, побигъ у класъ

та й виддавъ ти вирши вчителеви, мовъ свои. Вчитель позбиравъ вирши одъ усихъ школяривъ, дома переглядивъ, що треба посправлявъ и тоди знову школярамъ назадъ виддавъ.

Гребинка тоди живъ уже не въ лицей, а на-ризно, на кватири въ одній хатци. Заразъ коло його, черезъ тынь, живъ другой учитель Гребинчынъ. Винъ дуже любивъ Евгена, а Евгений його. Ото тилькы пообидавъ Евгений, заразъ че-резъ тынь,—стрыбъ и прыбигъ до вчителя. Винъ часто до його бигавъ. Прыбижить, наговорить, насміється повну хату. И теперъ такъ.

А дали каже:

— А показаты вамъ штучку?

Вчитель каже:

— Покажы, голубе.

А Евгений:

— А никому не скажетьс?

Вчитель говоре:

— Хиба що тамъ таке? Звисно, якъ що можна, не скажу.

А Гребинка просить:

— Будьте ласкави, не кажить никому!

Та й вытяга зъ кышени папирця и дае. Подывывсь той, ажъ се ти вирши, що Гребинка вчителеви подававъ. Бувъ той учитель старый уже. Колысь винъ може й багато знавъ та позабувавъ, а нового ничего не чытавъ и не знавъ. Винъ думавъ, що й справди се Гребинка вирши напысавъ. Вирши булы дуже гарни и такыхъ Гребинка не мигъ тоди напысаты. Але старый

учитель познаходывъ тамъ безличъ помылокъ и все почеркавъ та попереправлявъ та ще й напысавъ на пры-кинци: „ничого соби!“

Прочыталы се та й зареготалыся—и вчитель и Гребинка. Реготалыся довго, ажъ слъозы котылыся. Якъ нареготалыся до схочу, тоди Гребинка росповидавъ, якъ се воно сталося.

Самъ же Гребинка тымъ часомъ пысавъ усячыну. У лицей ще почавъ винъ перекладаты по украинському поему поэта Пушкина, що звалася „Полтава“. Перекладаты сю штуку дуже важко, а Гребинка ще не вмивъ добре сього робыты,—тымъ перекладъ выйшовъ не зовсимъ гарный.

Такъ живъ та вчывся Гребинка у лицей шисть рокивъ, а року 1831 довчывсь, выйшовъ зъ лицею и зробывся вильною людыною.

III. Б а й к и.

Якъ выйшовъ Гребинка зъ лицею, то пишовъ до вйська, але незабаромъ кынувъ його и року 1834 подавсь ажъ до Петербургу и тамъ знайшовъ соби службу у „комисіи духовныхъ шкиль“.

Увесь цей часъ Гребинка не покидавъ пысаты. Року 1831 винъ надрукувавъ одынь урывокъ зъ свого перекладу „Полтавы“, а року 1833 другый зъ його урывокъ та ще й дви украинськихъ байкы. На сьому винъ не спынывся и почавъ пысаты байкы. Винъ ихъ напысавъ стилькы, що р. 1834 выдавъ ихъ нариз-

ною кныжечкою, що звалася „Прыказкы“. Байкы си дуже гарни и кращого видъ йихъ Гребинка ничего не напысавъ.

Байка не казка. Въ байци пысьменныкъ каже про звиривъ або тамъ про птахивъ, оповида якъ и що вони роблять. А треба розумиты такъ, що це не про звиривъ чы про птахивъ, а про людей. Осъ визьмемо Гребинчыну байку.—

Сонце та витерьъ.

Изъ витромъ сонечко розгаторыло мову
 Про сылу, бачыте, хто зъ йихъ моцнишый бувъ.
 Звычайно за сливцемъ балакалы по слову,
 А дали витерьъ такъ на закладъ навернувъ:
 „Чы бачышъ, йиде генъ соби козакъ по полю?
 Якъ цупко винъ напъявъ на плечи кобенякъ!
 Хто зирве зъ плечь його додолу,
 Хай буде той уже моцакъ“.
 —„Иносе, дмы соби!“—такъ сонечко сказало,
 И витерьъ шпарко полетивъ.
 На двори дуже сумно стало,
 По небу хмары скризъ погнало,
 А витерьъ по земли, крый Боже, заревивъ,
 Налигъ на козака, одежу зъ його цупыть.
 Зигнувся на кони козакъ,
 До себе горне кобенякъ,
 Та знай нагайкою по ребрахъ шкапу лупыть.
 Хуртовына назадъ бидаху пре,
 За полы смыкае, видлогу съ плечь кгыруе,
 Ажъ шляхъ курыть, трава въ степену хвильоуе,
 А все одежи не здере.
 Дувъ, дувъ, ажъ потомъ весь облывся,

Изъ моци выбывся, сердешный на бикъ плысь!
 Ось розгулялося, и сонце зъ хмары блысь,
 Мовъ Божый мыръ изнову народывся.
 Козакъ перехрестывся,
 Кобылку заразы зупынивъ,
 Бо страхъ горюшну заморывъ,
 Поплився стежкой ходою потыхеньку.
 А сонце гріе все, та гріе помаленьку,—
 Угрило Божый свить, почувъ тепло козакъ,
 Та й скинувъ кобенякъ.

И виявылось, що не витеръ дужчий, а сонце, бо не витеръ скинувъ зъ козака кобеняка, а сонце. Витеръ сердывся, лютувавъ, сыломиць хотивъ зирваты зъ козака одежу, зло йому зробыты. Сонце жъ було ласкаве. Воно зробыло добро, нагрило козака. Витрове зло ничего не вдіяло, а сонцеве добро подужало. Ото й виходить, що *добро мае сылу бильшу, ніжъ зло*. Добрый чоловікъ може бильше зробыты, ніжъ злый. Хочъ напысано про витеръ та про сонце, а треба розумиты про людей: витеръ — се така людина, що мае сылу и своею сылою вельчается и хоче сыломиць, зломъ прысылуваты иныхъ людей робыты те, що йому хочеться; а сонце — се така людина, що усяке дило робыть добромъ. Отсе й наука зъ цієї байкы.

Якъ чытаешъ байку, то треба не забуваты, що въ байци кажеться „на догадъ“. Треба розбираты до чого воно пысано и чого ся байка навчае. То й буде корысть тому, хто чыта. Ось ще байка Гребинчына.

Ведмежий судъ.

Лысычка подала у судъ таку бомагу,
 Що бачыла вона, якъ попеластый виль
 На паньскій вынныци пывъ, якъ мошенныкъ, брагу,
 Йивъ сино, и овесь, и силь.

Суддею бувъ ведмидь, вовкы були пидсудкы,—
 Давай вони його по своему судыть

Трохы не цили суткы!

„Якъ можна грихъ такый зробыть!

Воно було бъ зовсимъ не дыво,

Колы бъ винъ йивъ соби м'ясыво“,—

Ведмидь сердыто ставъ ревить...

—„А то винъ сино йивъ!“—вовкы завылы.

Виль щось почавъ бувъ говорыть,

Та судди ричъ його зъ почынку перебылы,

Бо винъ сытенькый бувъ,—и такъ определилы

И приказалы запысать:

„Понеже виль признався попеластый,

Що винъ йивъ сино, силь, овесь и всяки сласты,

То за таки грихы його четвертувать,

И мясо розидратъ суддямъ на ривни часты,

Лысычци жъ—ратыци виддаты.“

Въ сій байци Гребинка опысуе неправый судъ. Перше: хто вола судывъ? Ведмидь та вовкы. Се таки судди, що й безъ суда заразы ладни того безщасного вола ззисты. Се такъ бувае не тилькы въ суди, а й у громади, якъ часомъ дило рishaють таки люде, що йимъ самымъ зъ того корысть, то вони такъ його скрутять, щобъ не правду пошануваты, а свои кышени напхаты. Такъ и ведмидь зъ вовками. Усіеи провыны воловой тилькы й того, що винъ сино йивъ. Ведмидь зна, що воны звычайно сино

10

йидять и що лысыця по дурному вола позыва,
та йому про се байдуже, — абы було до чого
прыскыпатыся. Такъ винъ и каже, що се грихъ
великий сино йисты, а отъ якъ бы виль дру-
гихъ тварынь роздыравъ та мясыво йивъ, то се
було бь ничого. Тутъ уже выдно, якый прысудъ
буде. „Понеже виль признався попеластый“, —
кажуть судди, а виль той бидолашний и не
думавъ признаватыся, судди й казаты йому не
далы, бо винъ сытенький бувъ, то йимъ кортило
швыдче його ззисты. То й ззилы. Та тилькы
одно горе: лысыци сами ратыци далы. А вона
жъ то сподивалася, що йй мясыця дадутъ! На те
вона й позывала вола. Бувае й середъ людей, що
якый поганецъ набреше на неповынного чоло-
вика якому начальныкови, або що, думаетъ: його
покарають, а мени зъ того корысть буде. То
часомъ зъ тымъ брехуномъ и зроблять такъ, якъ
ведмидь та вовкы зъ лысыцею. Та такъ йй и
треба! Такыхъ поганцивъ, що на неповынныхъ
набрихують, нема чого жалиты!

Третья байка Гребинчына:

Лебидь та гусы.

На стави пышно лебидь пльвъ,
А гусы сирйи край його порыналы.
„Хыба оцей биякъ васъ зъ глуду звивъ?“
Одынъ гусакъ загомнивъ:
„Чого вы, братця, такъ банькы повытрищалы?
Мы попеласты вси, а винъ одынъ мижъ насъ
Свое пындючыть пирря биле!“

Колы-бъ вы тилькы захотили,
Щобъ разомъ стало-будь вся бѣседа взялась,—
Мы бѣ паныча сього якъ разъ перемастылы“.
И завелась на стави кгерэготня,
Гусине дило закъшило.
Таскають грязь и глей зо дна
Та мажутъ лебидя, щобъ пирря посирило.
Обмазали кругомъ и галась трохи зтыхъ;
А лебидь плысь на дно и выпурнувъ якъ снигъ.

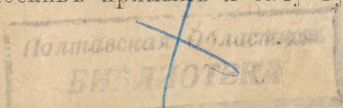
Гусямъ досадно, що вони сири, не били, а лебидь бильй, чыстый. Вони хотили бѣ, щобъ и лебидь бувъ такый, якъ вони. На те й почалы його вмазуваты. Оце такъ саме й погани люде. Трапыться гарній, чесній людыни буты самій промижъ поганымы та нечеснымы. Поганымъ людыямъ не подобається, що та людына гарна. Вони й почнуть на неи набрихуваты усяке погане, щобъ люде подумалы, мовъ бый та людына така саме негарна, якъ и вони: гарну людыну каляють своимы брехнямы. Та тилькы хочъ и мазалы гусы лебидя, а лебидь сполоснувь и зновъ бильй якъ снигъ. Такъ и зъ чесною гарною людыною. Хочъ и брешуть на неи, хочъ и кажутъ усяке погане, але та людына зъ того не споганіе и буде така гарна, якъ и була.

Четверта байка:

Я ч м и н ь .

Сынъ.

Скажи мени, будь ласкавь, тату,
Чого ячминь нашъ такъ порисъ,
Що колоскивь прямыхъ я бачу тутъ багато,

А де-яки зовсимъ зхылылыся унизъ,
Мовъ мы, неграмотни, передъ великымъ паномъ,
Мовъ передъ судовымъ на стійци козаки?

Батько.

Отти прямиі колоскы
Зовсимъ пустисиньки, растутъ на ныви даромъ;
Котри жъ поклякнулы,—то Божа благодать:
Йихъ зёрно гне, воны насъ мусять годувать.

Сынъ.

Того жъ то голову до неба звольт драть
Нашъ пысаръ волосный, Онысько Харчовытый!
Ажъ винъ бачу...

Батько.

Мовчы! Почують—будешъ бытый.

Порожни колоскы задыралы головы, а повни—
ни. Такъ и люде. У кого голова порожня, дурна,
той дере въ гору носа и величается передъ
людьмы. А розумна людына сього не робыть. И
по сьому можна видризниты дурня видъ розум-
ной людыны. Такъ и сынъ одризнывъ и побачывъ,
що пысаръ дурный.

Та всихъ байокъ тутъ не напышешъ, бо йихъ
Гребинка напысавъ двадцять симъ. А треба
кожному йихъ прочытаты, а де-що й вывчыты,
щобъ знаты завсигды, бо ти байкы дуже гарни
и зъ йихъ добра йе наука.

Якъ выдавъ Гребинка свои байкы, то всимъ
землякамъ воны дуже сподобалыся, вси йихъ за-
любкы чыталы. Гребинку почалы землякы знаты,
и винъ зъ того часу вславывся.

Року 1836 выдавъ Гребинка увесь свій перекладъ Пушкиновой „Полтавы“, та землякамъ не дуже те сподобалося. Року 1838 винъ кынувъ свою службу и зробився вчителемъ у вѣйськовій гимназії. Пышучы по петербурзькихъ журналахъ вирши та оповидання, винъ у йихъ здебильшого описувавъ Украину та свій народъ и оступавсь за простыхъ людей—крипакивъ. Та си вирши та оповидання були далеко не таки гарни, якъ байкы.

Року 1838 Гребинка намыслывъ выдаты збирку зъ усякихъ украинськихъ творивъ. Треба було назбираты творивъ одъ пысьменныкивъ. Гребинка хотивъ маты яке пысання одъ Грыцька Квиткы-Основьяненка,—винъ и напысавъ до його такого листа:

— Давно, дуже давно я васъ знаю, добродію; не одынъ разъ я одводывъ душу, балакаючи зъ вами, не разъ плакавъ видъ щырого серця, слухаючи вашихъ казокъ, або реготавсь, якъ той козакъ, до незмогу—отъ що! А вы сього й не знаете! Ще недавно отсе я вамъ казавъ, та й не я одынъ, а вси наши—превельке спасыби за *Козырь-дивку* (се такъ повисть Квитчына звалася); зъ биса десь була гарна дивчына. Я читавъ ваше таке жъ рукопысне, у цензури: прочытавъ, та ажъ облызавсь! Та й подумавъ: Господи мій мылостывый! якъ то на-

родъ пыше гарно по нашому, и чомъ отъ у тїи журналы ничого такого не берутъ? А дали згадавъ, що и у мене йе зо дви чы зо тры прыказокъ, та йе знайомый чоловикъ Котляревський, та ще може зо два такихъ, що пышуть хрыстіянською мовою, та й кажу соби: а нехай я поклонюсь добрымъ людямъ, та зберу невеличкый „Збирнычокъ“,—нехай соби ходыть по билому свитови, хай потиша добрыхъ людей. Еге, такъ? Такъ я до васъ зъ прошеніемъ: будьте ласкави, пане Грыцьку, прышлите який небудь казень—люблящому и почитающому васъ Е. Гребинци.

Квитка бувъ дуже радый пособыты Гребинци. Винъ напысавъ йому, що прышле до збирныка свою повисть „Сердешну Оксану“. Потимъ Квитка пысавъ, що було бъ гарно, якъ бы выдаваты украинський журналъ.

Гребинка видпысавъ йому, що одынъ петербурзькый пысьменникъ згожується выдаваты украинський журналъ и доглядатыме за сымъ диломъ Гребинка. Гребинци дуже хотилося сього и винъ трохы згодомъ пысавъ Квитци:

— Хыба жъ я колы дила цуравсь? Я й самъ свыту знявъ бы та робывъ бы, абы було шо. Журналъ повинень быты пидъ моимъ доглядомъ, бо я трохы тямлю чоловичеську мову. Мы мусымо зробыть чотыры кныжки: першу у марти, другу у кинци мая або у іюни, третю къ Семену або къ Воздвыженню, а четверту у Пылыпивку, геть туды къ Риздву, писля Саввы або Зачатія.

А ще тутъ ѿе у мене одынъ землякъ Шевченко, — що то за завзятый пысаты вирши, то нехай йому сей та той! Якъ що напыше, тилькы цмокны та вдарь рукамы объ полы! Винъ мени давъ гарныхъ стыхивъ на „Збирныкъ“. — Потимъ Гребинка пыше про те, щб́ треба Квитци прысылаты у той журналъ.

Та тилькы на лыхо той петербурзькый пысьменныкъ, що обицявся даваты гроши, мабуць потимъ не зхотивъ сього робыты, або може ще чого — тилькы украинського журналу не выдавано. А тымъ часомъ Гребинци вже чымало де-чого попрыслано на новый журналъ одъ усякыхъ украинськихъ пысьменныкывъ. Усе прыслане Гребинка зибравъ до купы и року 1841 выдавъ однією кныгою, назвавшы йи *Ластивка*. У тій кнызи надруковано було творы самого Гребинкы, Левка Боровыковського, Квитчынни, Котляревського, Кулишеви, Шевченкови, Чужбынського та иныхъ. За сю кныжку, такъ саме, якъ и за свои байкы, Гребинка заробывъ одъ усихъ своихъ землякывъ велькои дякы, бо кныжка ся посувала напередъ украинську литературу, прыхыляла до неи и чытачивъ и пысьменныкывъ.

Гребинци вже давно хотилося побачытыся зъ Квиткою та поговорыты зъ йимъ. Якъ йихавъ Гребинка зъ Петербургу додому (мабуць р. 1843), то захавъ винъ и въ Харькывъ до Квиткы. Квитка жывъ не въ самому Харькови, а коло Харькова, на сели Основи. Йихавшы зъ Харькова

на Основу, Гребинка все розмовлявъ зъ пошта-ремъ про Квитку. Якъ приехали на Основу, то пидъехали до будыночку, що въ йому Квитка жывъ. Дывыться Гребинка—викно видчынене, а билия викна старый чоловикъ сыдыть та чыта кныгу. Гребинка й пытається:

— А чы дома панъ Основьяненко?

А дали роздывывсь—ажъ се Квитка й йе,—тоди якъ скрыкне:

— Здоровъ, батьку Грыцьку!

Квитка не поспишаючысь положывъ кныгу, перехылывся зъ викна, зрадивъ та й пытається:

— А чы не Гребиночка?

— Вона, вона,—каже Гребинка.

Квитка зрадивъ дуже и новивъ Гребинку въ хату. Скильки день прогостювавъ Гребинка въ Квитки, и дуже одынъ одного воны влюбылы.

Опроче Квитки Гребинка бувъ знайомый и зъ иншымы украинськымы пысьменныкамы, а промижъ йимы й зъ Шевченкомъ.

Гребинка бувъ дуже гарна людына, и його вси, и доросли и мали, дуже любылы. У Петербурзи винъ оженився, прыдбавъ багато знайомыхъ. Винъ бувъ дуже гостынный та щырый господарь. Землякы любылы ходыты до його у гостыну. Винъ кожного привитае, кожного розваже, бо самъ бувъ завсигды добрый та веселый. Нихто зъ такихъ людей, що знавъ Гребинку, николы не мигъ сказаты про його ни одного злого слова. Уси його хвалылы.

Гарно поводывся Гребинка и зъ своимы шко-

лярамы. Школяры його дуже любылы. Винъ бувъ до йихъ завсигды добрый, ласкавый, николы не каравъ ихъ. А якъ що хто вже дуже дошкуля йому своими пустощами, то винъ тому тилькы скаже:

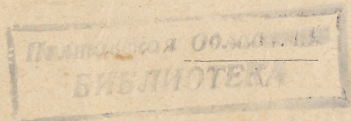
— Вы хвори, вамъ бы треба до ликарни.

То той школяръ засоромыться такъ, що вже ни за що не пустуватыме бильшь.

Гребинка завсигды бувъ радый пособыты людянь и робывъ се дуже охоче. Пособляючы людянь и вмеръ винъ. Винъ лежавъ дуже хворый. Колы приходять до його и просять пособыты одному чоловикови. За для сього треба було поихаты кудысь у Петербурзи. Гребинка, хочъ и дуже бувъ хворый, уставъ и поихавъ. Була зима, холодъ,—Гребинка застудывся зовсимъ и занедужавъ ще гирше. А передъ Риздомъ року 1848-го винъ умеръ зъ тией хворобы.

Поховано його у Петербурзи, а потимъ перевезено додому въ Пыратынщину, въ ридне село. Недавнечко поставлено надъ могылою йому памъятныка. Спыть Гребинка въ ридній земли. А намъ зоставывъ свои чудово-гарни байкы. Чытаючы йихъ мы й згадуемо добрымъ словомъ того, хто йихъ напысавъ.

1892.

276716

НИБУ

НИБУ

50к.

НИБУ

НІБУ

